

דף כ"ו

האם תנאים נחלקו אם צריך שמומחה הגמרא הביאה שריש לקיש אמר שהמחלוקת יתיר את הבכור לפני שהצמר נשר בין חכמים ועקביא בן מהללאל, היא כשמומחה

התיר את הבכור לפני נשירת הצמר. כעת אומרת הגמרא, שלכאורה מצינו בזה מחלוקת תנאים. ששנינו בברייתא, התולש צמר מבכור תם, אע"פ שנולד בו מום ושחטו אסור²⁶⁴. בכור בעל מום שתלש ממנו ואחר כך מת²⁶⁵ עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים. אמר רבי יהודה לא בזה התיר עקביא בן מהללאל, אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון, ואחר כך שחטו, בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים. אמר רבי יוסי אבא ששמו חלפתא שהוא מן החכמים החולקים על עקביא, מודה בזה ששחטו שהוא מותר. אבל חכמים אמרו, באמת ובברור שיניח את שיער בכור בעל מום שנשר בחלון, שמא יש תקוה, שיהיה מותר ליהנות ממנו. שאם שחטו יהיה מותר לדברי הכל. שחטו דברי הכל מותר. מת, עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים. ובמה רבי יוסי חולק על התנא קמא שאומר שהתולש צמר מבכור תם ושחטו אסור. אבל התולש מבכור בעל מום ושחטו מותר? אלא שנחלקו בהתירו מומחה. התנא קמא סובר שהשיער מותר רק אם מומחה ראה את המום והתירו²⁶⁶. ורבי יוסי אומר שהשיער מותר אפילו שלא התירו מומחה!.

אמר רבא, אין הכרח שנחלקו בזה. שלדברי הכל השיער מותר לאחר השחיטה, רק אם התירו מומחה. ויש בדבר שלש מחלוקות: תנא קמא סובר שחכמים ועקביא בן מהללאל חולקים במת, והוא הדין לשחטו. ונחלקו במת להודיע את כחו של עקביא שמתיר אפילו במת. ורבי יהודה סובר שבמת אסור לדברי הכל, וחכמים

רבא א' ג'

מחלוקות בדבר

²⁶⁴ שבתם אפילו עקביא מודה שיבואו להשהות ולהפקיע מקדושת מזבח. ועוד שהרי עדיין אין בו שום היתר אע"ג שנקט תולש הוא הדין לנתלש כמו שמפ' בסוף הסוגיה. רש"י.

²⁶⁵ כאן לא שנו והניחו בחלון שהוא רשע שתולש ודעתו להנות מיד, אבל בנשר שנו והניחו בחלון. תוס'.

²⁶⁶ רש"י פירש שכיון שתיירצו לעיל שבכל מקום שלא התירו מומחה נקרא תם. ואם כן בסיפא שקוראת לו בעל מום מדובר בלא התרת מומחה. וקשה שלעיל תירצו כך כדי להעמיד לריש לקיש כד"ה. אבל שצ"ל לומר ממה נפשך כתנאי מסתבר לומר להיפך כדי להעמיד את דבריו כתנא קמא כפשוטו. ונראה לפרש שהש"ס סובר עכשיו משום שר' יוסי א' שמא יש תקוה שעל סמך השחיטה לא היה אומר כך שזה בידו ואין כאן שמא. אבל בהתרת מומחה אמר שמא יש תקוה שיודקק לו חכם להתירו. ואין זה כל כך דבר ברור שמי יאמר שיודקק לו מומחה. ומ"מ במסקנא קמר שמא יש תקוה שמדובר בשחיטה. תוס'.

ועקביא בן מהללאל חולקים בשחטו. ורבי יוסי אומר שבשחטו מותר לדברי הכל, וחכמים ועקביא בן מהללאל חולקים במת.

רנב"י א' שהמשנה סתמה כר' אמר רב נחמן, הלכה כרבי יהודה שאומר שנחלקו בשחטו ולא במת, הואיל ושנינו

יהודה

כדבריו במסכת עדיות. שער בכור בעל מום שנשר, והניחו בחלון ואחר כך שחטו עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין. אמר רב נחמן בר יצחק, אפשר לדייק כדבריו ממה ששנינו במשנתנו צמר המדולדל בבכור, את שנראה עם הגיזה מותר, ואת שאינו נראה אסור. כמי הדברים נשנו?, אם כרבי יוסי וכששחטו, הרי בין לפי עקביא ובין לפי חכמים הצמר מותר לאחר שחיטה אפילו אם לא נראה עם הגיזה²⁶⁷!. ואלא במת וכחכמים, הרי הם אוסרים בין אם נראה ובין אם לא נראה, מפני שהצמר שמחובר בו טעון קבורה לדברי הכל, והתלוש אסור לחכמים אפילו מונח בחלון? ואם כעקביא, צריך לומר להיפך, נראה עם הגיזה אסור, מפני שהמיתה אסרה אותו, אינו נראה עם הגיזה מותר, מפני שהוא נתלש לפני המיתה. אלא המשנה היא כרבי יהודה ובמה?. אם במת הרי בין לעקביא בין לחכמים בין נראה ובין לא נראה עמו אסור!. אלא בשחטו, ואם כעקביא הרי הוא מתיר בין נראה ובין לא נראה עמו. אלא כחכמים, וראיה מכאן שחכמים ועקביא חולקים בשחטו. וכיון שהתנא סתם במשנה כרבי יהודה הלכת כדבריו.

שאל רבי ינאי, מה הדין בתולש צמר מעולה תמימה מה הדין בתולש צמר מעולה תמימה מחיים ונפל בה מום ונפדתה, האם לחכמים הצמר מותר

לאחר שחיטה. אבל בבעלת מום אין ספק ובודאי הצמר אסור לחכמים שמא יבוא להשהותם ויבוא לידי גיזה ועבודה²⁶⁸. ושואלת הגמרא האם

267 שהרי רבי יוסי אומר שאפ' לחכמים אפ' מונח בחלון מותר בשחטו. רש"י.

268 יש פירוש מרש"י שכתוב בהם שהוממה ואח"כ נפדית ושחטה משמע שהעמידה כן כדי שתהא כעין בכור, אלא שהתלישה היתה בתמות. ותימה הרי הצמר צריך העמדה והערכה ואין מועיל לצמר העמדת הבהמה. וי"ל שסובר כר"ל שא' בתמורה (דף לב:) 'לחכ' שקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה. ועוד י"ל שבקדשי מזבח שיש עליהם קדושת הגוף בטל הצמר אגב הבהמה אפילו אותו שנתלש. ונחשב בר העמדה והערכה. ואינו דומה לקדשי בדק הבית. או שהצמר נחשב כבעל מום מעיקרא. וכן שופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא משום שכיון דמעל יצא לחולין, משמע ששייך בו פדיון. ועוד יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי עולה ושופר שלמים שהוקדשה הבהמה לדמי שלמים ודינה כשלמים עצמם ואין בה מעילה. תוס'. רש"י פי' אליבא דחכ' שודאי הוא רשע. משמע שלעקביא אפשר לומר שמותר אף על פי שהאמת הוא שגם לעקביא אסור בתם. מכל מקום פירש כך שאפילו ללא הברייתא דבר פשוט הוא שלחכמים תולש אסור. תוס'.

יש מי שמתיר בתולש צמר מבעלת מום לחכמים, הרי התולש צמר מעולה תמימה הוא רשע? אלא מה הדין בצמר שנתלש מעולה תמימה? בחטאת ואשם אין ספק, כיון שהם באים לכפרה לא יבוא להשהותם. ובבכור ומעשר שאינם באים לכפרה והוא עלול להשהותם ודאי שאסור. והספק הוא מה הדין בעולה? האם כיון שעיקרה לא באה לכפרה, מפני שאינו מביאה על חטא, הצמר אסור שמא יבוא להשהות את עולתו. או שכיון שעולה מכפרת על עשה אין חשש שישהה אותה והצמר מותר.

תולש להודיע כחו שלעקביא
שנשר להודיע כחם של חכ'

ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו התולש צמר מבכור תם, אע"פ שנולד בו מום שחטו אסור. אבל אם הצמר נתלש מותר לאחר שחייטה. וכל שכן בעולה שמכפרת על עשה ולא יבוא להשהות את עולתו. ואומרת הגמרא שהוא הדין שאפילו אם הצמר נתלש אסור. ושנינו תולש להודיע כחו של עקביא בן מהללאל שמתיר בבעל מום אפילו בתולש. ושואלת הגמרא הרי במשנה שנינו שער בכור בעל מום שנשר! ואומרת הגמרא שעקביא בן מהללאל מתיר אפילו בשיער שנתלש. ושנינו במשנה שנשר להודיע את כחם של חכמים שאוסרים אפילו שיער שנשר, ושנינו בברייתא תולש להודיע כחו של עקביא בן מהללאל.

אמר רבי אלעזר בשם ריש לקיש, שצמר שאינו נראה עם הגיזה, הוא כל צמר שעיקרו הפוך כלפי ראשו, כפול באמצעיתו ושני ראשיו נראים בחוץ. רב נתן בר אושעיא אמר, כל צמר שאינו מתמעך עם הגיזה, אינו בגובה שוה עם הגיזה אלא נראה כעולה למעלה. אמר רבי אילעא שריש לקיש לא אמר כרב נתן בר אושעיא מפני שאין גיזה שאין בה שערות מדולדלות²⁶⁹.

הדרן עלך פרק 'הלוקח בהמה' פרק רביעי 'עד כמה'

משנה

הזמן שישראל חייב לטפל בבכור עד כמה ישראל שנולד לבהמתו בכור בזמן הזה
הזמן הזה הזה חייב לטפל בבכור ולהאכילו עד שיתננו

269 רבי נתן מחמיר יותר ולכן לא שאלואי טעמא לא אמר כריש לקיש. רש"י.

לכהן? בבהמה דקה שלשים יום, ובגסה חמישים יום. רבי יוסי אומר, בדקה שלשה חדשים²⁷⁰. אמר לו הכהן בתוך הזמן תנהו לי הרי זה לא יתננו לו, ואם בעל מום הוא ואמר לו תנהו לי שאוכלנו מותר. ובשעת המקדש אם היה תמים אמר לו תן ואקרבנו מותר.

הבכור נאכל שנה בשנה, בין תם, בזמן שבית המקדש קיים, בין בעל מום, בזמן הזה. שנאמר: "לִפְנֵי ה' אֵלֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה". נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש, לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יום.

גמרא

אמר רב כהנא, לומדים את הזמן שישראל "מִלֵּאתָךְ וּדְמַעְךָ" כן תעשה לשורך¹ "בכור בניך תתן" "לצאנך"² חייב לטפל בבכור מהכתוב: "מִלֵּאתָךְ וּדְמַעְךָ" לא תֵּאָחֵר בְּכֹר בְּנִיךָ תִּתֵּן לִי וכו' כִּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׂרְךָ לְצֹאנְךָ". כמו שבכור בניך מצותו לאחר שלשים יום, אף בכור צאן לאחר שלשים. "מִלֵּאתָךְ וּדְמַעְךָ", כמו שמצות הבאת ביכורים היא אחרי חמישים יום אחרי שהתבואה מתבשלת בפסח, ובהבאת שתי הלחם בשבועות, כך ישראל חייב לטפל בבכור בהמה גסה חמישים יום. ולא אומרים להיפך, מפני שמסתבר לדרוש את המוקדם על המוקדם, "מִלֵּאתָךְ וּדְמַעְךָ" כִּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׂרְךָ" בפסוק ואת המאוחר על המאוחר "בְּכֹר בְּנִיךָ תִּתֵּן לִי" כִּן תַּעֲשֶׂה לְצֹאנְךָ". ושואלת הגמרא, אדרבה יש לדרוש את "בְּכֹר בְּנִיךָ תִּתֵּן לִי" על "כִּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׂרְךָ" הסמוך לו? אלא אמר רבא שהכתוב "כִּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׂרְךָ" הוסיף לך עשיה אחרת בשורך.

הכתוב הוסיף עשיה אחרת ומסר לחכמים שואלת הגמרא, מדוע לא נאמר שצריך לטפל בבכור גסה ששים יום? ואומרת הגמרא שהכתוב שלא פירש את שיעור העשייה הנוספת, מסר את הדבר לחכמים שיפרשו את הטעם. וכן שנינו בברייתא "בְּכֹר בְּנִיךָ תִּתֵּן לִי" כִּן תַּעֲשֶׂה לְצֹאנְךָ". יכול אף לשורך? תלמוד "תַּעֲשֶׂה לְשֹׂרְךָ" הוסיף לך הכתוב עשיה אחרת בשורך, לא מסר הכתוב אלא לחכמים. מכאן אמרו, עד כמה ישראל חייבים לטפל בבכור? בבהמה דקה שלשים יום,

²⁷⁰ לענין טיפול אבדה (ב"מ דף כח) יש מחלוקת דומה. תוס'.

בגסה חמשים יום. רבי יוסי אומר, בדקה שלשה חדשים, מפני שטפולה מרובה. ושנינו מהו מפני שטיפולה מרובה? מפני ששיניה דקות, ואינה יכולה לאכול עשב ואם לא תהיה עם האם תמות.

